

โบราณสังวรธรรม

๕๕ พรรษาของพระพุทธเจ้า

เล่ม ๑

สมเด็จพระญาณสังวร
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

สารบาญ

คำปรารภ

คำชี้แจง

คำนำ (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม)

คำนำ (ในการพิมพ์ครั้งแรก)

คำชี้แจง

อักษรย่อชื่อคัมภีร์

บทนำ

เรื่องการบวช

เรื่องพระพุทธรศาสนา

พรรษาที่ ๑ อธิปตนมฤคทายวัน แขวงเมืองพาราณสี

ภิกษุปัญจวัคคีย์

ปฐมเทศนา ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร

แคว้นกาสิ

อริยสัจจ ๔

อนัตตลักขณสูตร

อธิบายเบญจขันธ์

การสอบครั้งแรก

พระยสละ

อนุพุทธิกดา

ชฎิล ๓ พี่น้อง

อาทิตตปริยายสูตร

พรรษาที่ ๒-๓-๔ พระเวฬุวัน กรุงราชคฤห์

มคธ-พระเจ้าพิมพิสาร

พระอัครสาวก

พระมหากัสสปะ

๑

๑

๖

๑๑

๑๒

๑๔

๑๗

๒๑

๒๙

๓๔

๓๗

๔๐

๔๒

๔๗

๔๘

๕๗

๕๗

๖๓

๗๔

โอวาทของ ๓ พระสาวก	๗๖
จาคุรงคสันนิบาต	๘๑
โอวาทปาติโมกข์-หัวใจพระพุทธศาสนา	๘๓
ขันติ ๒ อย่าง	๘๔
นิพพาน ๒ อย่าง	๘๖
สมณะ	๙๑
กิเลส ๓ ชั้น	๙๔
ทักษิณานุประทานครั้งแรก	๑๐๐
ทรงอนุญาตเสนาสนะ	๑๐๗
การถืออุปัชฌาย์	๑๐๙
ประเภทของสงฆ์	๑๑๐
เสด็จกรุงกบิลพัสดุ์	๑๑๒
พระนันทะ พระราหุลบวช	๑๑๖
ราหุโลวาทสูตร	๑๒๐
กุมารปัญหา	๑๒๒
สิงคาลกสูตร	๑๒๔
อนาถปิณฑิกเศรษฐี	๑๓๒
พระปุณณะ	๑๓๕
ศากยราชกุมารทั้ง ๖	๑๓๗
ชีวกโกมารภัจ	๑๔๒
พระมหากัจจายนะ	๑๕๑
พรรษาที่ ๕ ป่ามหาวัน กรุงเวสาลี	๑๕๕
ลิจฉวี	๑๕๕
เสด็จกรุงกบิลพัสดุ์-กำเนิดภิกษุณี	๑๕๖
ลิจฉวอปริหานิยธรรม ๕	๑๖๒
วัจจโคตรสูตร	๑๖๔
วิชา ๓	๑๖๗
ตัวอวิชา ตัวอาสวะ	๑๗๓
พระนันทะ	๑๗๗
พระรูปนันทาเถรี	๑๗๙

พรรษาที่ ๖ มกุลบรรพต	๑๘๒
อาภานาฎียสูตร	๑๘๒
พระพุทธเจ้า ๒๘ พระองค์	๑๘๖
พุทธพยากรณ์	๑๘๙
ต้นไม้ที่ตรัสรู้	๑๙๓
พระพุทธเจ้าและพระโพธิสัตว์ฝ่ายมหายาน	๑๙๕
เถรวาทและอจารียวาท	๑๙๗
กัปหรือกัลป์	๑๙๙
โลก ๓ ประเภท	๒๐๖
มนุษยโลก	๒๐๗
นรกใหญ่	๒๑๒
นรกล้อย	๒๑๕
เทวทูต	๒๒๐
นรกรอบนอก	๒๒๓
พระยายม	๒๒๔
นรกในนิกายลามา	๒๒๕
การลงทัณฑ์	๒๓๐
พระพุทธศาสนากับเรื่องนรก	๒๓๓
ภูมิไตรจฉาน	๒๓๔
เปรต	๒๓๗
วิบากกรรมของเปรต	๒๔๒
การทำบุญอุทิศกุศลให้	๒๔๕
ภูมิอสุรกาย	๒๔๗
มนุษยภูมิ	๒๔๙
ป่าหิมพานต์	๒๕๐
เทวภูมิ	๒๕๔
สวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิก	๒๕๕
สวรรค์ชั้นดาวดึงส์	๒๕๗
บุพพกรรมของพระอินทร์	๒๖๐
พระเจดีย์จุฬามณี	๒๖๘
เทวสภาสุทธรรมา	๒๖๙

วัดตบท ๗ ประการ	๒๗๓
ธัคคสูตร-ธรรมเครื่องขจัดความกลัว	๒๗๔
ชั้นดิธรรม	๒๗๕
ความเพียร	๒๗๘
ความไม่โกรธ	๒๘๑
อดีตชาติของเทวดา	๒๘๒
พระเจ้ามันธาดุราช	๒๘๖
ตำแหน่งท้าวสักกะ-พระอินทร์	๒๘๗
ปาริชาติกัสวรรค	๒๙๖
สวรรคชั้นยามา	๓๐๐
สวรรคชั้นดุสิต	๓๐๑
สวรรคชั้นนิมมานรดี	๓๐๓
สวรรคชั้นปรนิมมิตวสวัตตี	๓๐๓
พรหมโลก	๓๐๕
ชั้นปฐมรูปฌาน	๓๐๕
ชั้นทุติยรูปฌาน	๓๐๖
ชั้นตติยรูปฌาน	๓๐๗
ชั้นจตุตถรูปฌาน	๓๐๗
พรหมชั้นสุทธาวาส ๕	๓๐๙
ชั้นอรุรูปฌาน ๔	๓๑๐
ทุสสเจตีย์บนพรหมโลก	๓๑๑
โลกวินาศ	๓๑๒
ผนวกเรื่องเปรต	๓๑๓
นาคและครุฑ	๓๑๗
เทพพวกคนธรรพ์	๓๒๓
เทพเจ้าแห่งธรรมชาติ	๓๒๗
ธรรมชาติกับกรรมปัจจุบันของคน	๓๒๙
อายุของชาวสวรรค์	๓๓๑
อายุของสัตว์ในนรก	๓๓๓
ทำบุญแล้วอธิษฐานให้เกิดในสวรรค์	๓๓๕
คำว่า เทพ ๘	๓๓๗
ชุมนุมเทวดา	๓๓๘

อาราธนาธรรม	๓๓๙
ทรงขับภิกษุสงฆ์	๓๔๐
ทรงเคารพธรรม	๓๔๒
สวดยักษ์	๓๔๕
ที่สุดโลกตามคติพระพุทธศาสนา	๓๔๙
พรรษาที่ ๗ ดาวดึงส์เทวโลก	๓๕๑
อภิธรรมปิฎก	๓๕๑
การสังคายนา	๓๕๓
ทำวัตร	๓๕๕
หลักฐานเรื่องอภิธรรม	๓๕๖
การอบรมกำลังใจ	๓๖๐
อภิธรรม ๗ คัมภีร์	๓๖๑
คัมภีร์อภิธัมมัตถสังคหะ	๓๖๔
จิตเสวยอารมณ์	๓๖๖
วิถิจิต	๓๖๗
หน้าที่ของจิต	๓๖๙
วิธีทำสมาธิ	๓๗๐
หลักการจำแนกจิต	๓๗๑
จิต ๔ ประเภท	๓๗๓
การทำสมาธิ	๓๗๕
ธรรมมีความหมาย ๔ ประการ	๓๗๖
ภาพแห่งกรรมปรากฏ	๓๗๘
โลก ๓	๓๗๙
เจตสิก	๓๘๐
อธิบายวิญญูญาณ มโน และจิต ใน ๒ ปิฎก	๓๘๒
ปฏิสนธิและจตุ	๓๘๔
กรรม ๑๒	๓๘๖
จตุจิต	๓๙๑
จิต	๓๙๖
รูปในกามโลก	๔๐๔
กำเนิดของคน	๔๐๕
นิพพาน	๔๐๙

นิทานสังวรธรรม

๔๕ พรรษาของพระพุทธเจ้า
เล่ม ๒

สมเด็จพระญาณสังวร
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

สารบาญ

พรรษาที่ ๘ เกสกลาวัน ไกล่สูงสูมารคิระ	๑
ปัญหาในอริยภูมิ	๑
อาจารย์ผู้เฒ่าหนึ่งก็ไม่มี	๒
เหตุที่ไม่ทรงเหยียบผ้าขาว	๓
พรรษาที่ ๙ กรุงโกสัมพี	๔
พระพุทธจาริก	๔
รัฐที่มีอำนาจมาก ๔ รัฐ	๑๒
เสด็จประทับ ณ กรุงโกสัมพี	๑๓
พระเจ้าอุเทน	๑๔
ประวัติโฆสกเศรษฐี	๒๐
ผู้อดทนคือผู้มีกตนต์แล้ว	๒๖
สาราณียธรรมสูตร	๓๔
ศีลสามัญญดา	๓๕
ทิวฐีสามัญญดา	๓๗
ภิกษุชาวโกสัมพี-สังฆเภท	๓๙
นานาสังवासกะ สมานสังवासกะ	๔๑
ทิวากุมาร	๔๓
ต้นเหตุของสังฆเภท	๔๘
เสด็จสู่ป่าปารีเลยยกะ	๕๐

พระสูตรที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงที่กรุงโกสัมพี	๕๔
- อานันทสูตร	๕๔
- สีลสูตร	๕๕
- อเสขียสูตร	๕๖
- จาคุกิสิสูตร	๕๘
- อรัญญสูตร	๕๙
- กุลุปกสูตร	๖๐
- ปัจฉาสมณสูตร	๖๑
- สมาธิสูตร	๖๒
- เวสาร์ชชกรณสูตร	๖๔
- สังกิตสูตร	๖๕
- โจรสูตร	๖๕
- สุขุมาลสูตร	๖๗
- ผาสุวิหารสูตร	๖๙
- อุทายิสูตร	๗๐
- ทุพพิโนทยสูตร	๗๐
- อาฆาตวินยสูตร	๗๑
- สากัจฉาสูตร	๗๔
- สาชีวสูตร	๗๕
- ปัญหาปุจฉาสูตร	๗๖
- นิโรธสูตร	๗๗
- โจทนาสูตร	๗๙
- สีลสูตร	๘๓

- นิสันตีสสูตร	๘๕
- ภัทททตีสสูตร	๘๖
- กัมมโมชสูตร	๘๗
- ปาณาติปาตสูตร	๘๘
- มุสาสูตร	๘๙
- วัณณสูตร	๙๐
- โกรธสูตร	๙๑
- ตมสูตร	๙๒
- โอนตสูตร	๙๓
- ปุคตสูตร	๙๔
- สังโยชนสูตร	๑๐๐
- ทิฏฐิสูตร	๑๐๑
- ชินธสูตร	๑๐๒
- อสุวสูตร	๑๐๓
- ปฐมสมาธิสูตร	๑๐๔
- ทุติยสมาธิสูตร	๑๐๕
- ตติยสมาธิสูตร	๑๐๖
- ฉวาลาตสูตร	๑๐๗
- ราวคสูตร	๑๐๘
- นิสันตีสสูตร	๑๐๙
- อัคคหิตสูตร	๑๑๐
- สิกขาสูตร	๑๑๑
- ไปตลียสูตร	๑๑๒

- อาชีวกสูตร	๑๑๖
- นิททสสูตร	๑๑๘
- จิตตสูตร	๑๑๙
- ปริกขารสูตร	๑๒๒
- อัคคิสูตร	๑๒๓
- อนรุทธสูตร	๑๒๔
- ยสสูตร	๑๒๗
- ปัตตสูตร	๑๓๐
- อัป্পสาทสูตร	๑๓๑
- ปฏิสารณียสูตร	๑๓๒
- วัตตติสูตร	๑๓๔
- รากเปยยาล	๑๓๔
- ปินโทลภารทวาชสูตร	๑๓๗
- เลขสูตร	๑๓๘
- ปทสูตร	๑๔๐
- สารสูตร	๑๔๐
- ปติฏฐิตสูตร	๑๔๑
- สีสปาสูตร	๑๔๑
- ขทิวสูตร	๑๔๒
- ทัณฑสูตร	๑๔๓
- เจลสูตร	๑๔๔
- สัตตีสตสูตร	๑๔๔
- ปาณสูตร	๑๔๕

- ปฐมสุริยุปมสูตร	๑๔๖
- ทุติยสุริยุปมสูตร	๑๔๖
- อินทขีลสูตร	๑๔๗
- วาทีสูตร	๑๔๘
- เขมกสูตร	๑๔๙
- สันทกสูตร	๑๕๔
- ชาติ ๖ เพิ่มเติม	๑๗๖
พรรษาที่ ๑๐ รักชิตวัน หรือ ป่าปารีเลยยกะ	๑๗๘
พระประวัติของพระพุทธเจ้าในพรรษาที่ ๑๐	๑๗๘
อุปกิเลส ๑๑	๑๗๙
การทำสมาธิ	๑๘๒
รูปนิมิต ๒ อย่าง	๑๘๕
เภทกรณวัตถุ	๑๘๖
สังฆเภท สังฆสามัคคี	๑๙๐
สังฆสามัคคี ๒ อย่าง	๑๙๒
เหตุให้แตกแยกนิกาย	๑๙๔
พระสงฆ์ธรรมยุต พระสงฆ์มอญ	๑๙๕
พรรษาที่ ๑๑ หมู่บ้านพราหมณ์ชื่อเอกนาพา	๑๙๘
กสิสูตรหรือกสิภารทวาชสูตร	๑๙๙
อรรถกถาของกสิสูตรบางตอน	๒๐๑
อุปกาชีวิต	๒๐๗
เรื่องอุปกาชีวิต	๒๐๗
เรื่องถือนิสัย	๒๐๘

พระพุทธานุญาตให้ถือนิสัย	๒๐๙
ชีวกโกมารภักจ	๒๑๗
- กำเนิดชีวกโกมารภักจ	๒๑๘
- เรียนศิลปะทางการแพทย์	๒๑๙
- เริ่มปฏิบัติงานแพทย์	๒๒๐
- เริ่มรักษาภรรยาเศรษฐี	๒๒๑
- พระเจ้าพิมพิสารทรงประชวรโรคริดสีดวงอก	๒๒๒
- เศรษฐีพระนครราชคฤห์	๒๒๓
- บุตรเศรษฐีป่วยเป็นโรคเนื้องอกที่ลำไส้	๒๒๕
- พระเจ้าจันตปัชโชตทรงประชวรโรคผอมเหลือง	๒๒๖
- พระเจ้าจันตปัชโชตพระราชทานผ้าสีไวยกะ	๒๒๙
- พระผู้มีพระภาคเจ้าเสวยพระโสดกถ้ำ	๒๒๙
- กราบทูลขอพร	๒๓๑
- พระพุทธานุญาตคหบดีจิวร	๒๓๒
- พระพุทธานุญาตผ้าปาวารและผ้าโกเชาว์	๒๓๒
- พระพุทธานุญาตผ้ากัมพล	๒๓๓
พระพุทธานุญาตคหบดีจิวร ๖ ชนิด	๒๓๓
เรื่องขอส่วนแบ่ง	๒๓๔
องค์ของเจ้าหน้าที่ผู้รับจิวร	๒๓๕
องค์ของเจ้าหน้าที่ผู้เก็บจิวร	๒๓๖
พระพุทธานุญาตเรือนคลัง	๒๓๗
องค์ของเจ้าหน้าที่ผู้รักษาเรือนคลัง	๒๓๘
พระพุทธรูปบัญญัติห้ามย้ายเจ้าหน้าที่รักษาเรือนคลัง	๒๓๙

องค์ของเจ้าหน้าที่ผู้แจกจีวร	๒๓๙
พระพุทธธานุญาตน้ำย้อมเป็นต้น	๒๔๑
พระพุทธบัญญัติห้ามใช้จีวรที่ไม่ตัด	๒๔๒
พระพุทธบัญชาให้แต่งจีวร	๒๔๓
ตรัสสรรเสริญท่านพระอานนท์	๒๔๓
เสด็จพระพุทธดำเนินทางไกล	๒๔๔
พระพุทธธานุญาตไตรจีวร	๒๔๕
พระพุทธบัญญัติอดิเรกจีวร	๒๔๕
พระพุทธธานุญาตให้วิกัปอดิเรกจีวร	๒๔๖
พระพุทธธานุญาตผ้าปะเป็นต้น	๒๔๖
เรื่องนางวิสาขาไมคารมาตา	๒๔๗
พระพุทธธานุญาตผ้าวัสสิกสาฎกเป็นต้น	๒๕๒
ผ้าป่า	๒๕๒
พระนอนหลับลิมสติ	๒๕๕
พระพุทธธานุญาตผ้าสีทณะ	๒๕๖
พระพุทธธานุญาตผ้าปัจจัดกรณะ	๒๕๖
พระพุทธธานุญาตผ้าปิตถิ	๒๕๗
พระพุทธธานุญาตผ้าเช็ดหน้าผ้าเช็ดปาก	๒๕๗
องค์ของการถือวิสาสะ ๕ ประการ	๒๕๘
พระพุทธธานุญาตผ้าบริวาร	๒๕๘
พระพุทธธานุญาตผ้าที่ต้องอธิษฐานและวิกัป	๒๕๘
พระพุทธธานุญาตผ้าที่ตัดและไม่ตัด	๒๕๙
พระให้ผ้าแก่โยมมารดาบิดาได้	๒๖๐

พระพุทธบัญญัติห้ามครองผ้า ๒ ผืนเข้าบ้าน	๒๖๐
ถวายจีวรเป็นของสงฆ์	๒๖๑
พุทธบัญญัติห้ามรับจีวรในวัดที่ไม่ได้จำพรรษา	๒๖๓
พระอาพาธ	๒๖๔
องค์ของภิกษุอาพาธที่พยาบาลได้ยาก ๕ อย่าง	๒๖๖
องค์ของภิกษุอาพาธที่พยาบาลได้ง่าย ๕ อย่าง	๒๖๖
องค์ของภิกษุผู้ไม่เข้าใจพยาบาล ๕ อย่าง	๒๖๖
องค์ของภิกษุผู้เข้าใจพยาบาล ๕ อย่าง	๒๖๗
เรื่องให้บาตรจีวรของผู้ถึงมรณภาพแก่ศิลาอนุปฏิฐาก	๒๖๗
สามเณรถึงมรณภาพ	๒๖๘
ภิกษุและสามเณรช่วยกันพยาบาลไข้	๒๖๙
เรื่องสมათานตติยวัตรมีเปลือยกายเป็นต้น	๒๖๙
พระฉัพพัคคีย์ทรงจีวรสีครามล้วนเป็นต้น	๒๗๑
เรื่องจีวรยังไม่เกิดแก่ผู้จำพรรษา	๒๗๑
เรื่องพระเรวัตเถระฝากจีวร	๒๗๓
จีวรที่เกิดขึ้นมี ๘ มาติกา	๒๗๕
อดีตของหมอชีวกโกมารภัจจ์	๒๗๗
ธัญยานิสุต	๒๗๙
มาตาสุต	๒๙๔
อุปกาสีวกพบพระพุทธเจ้า	๒๙๙
นางจาปาเถรี ในจาปาเถรีคาถา	๓๐๒
ขฎิการสูตร	๓๐๕
จีวรสูตร	๓๐๖

ประวัติท่านพระมหากัสสปะ	๓๑๒
ชีวสูตร	๓๑๔
- การแผ่เมตตา	๓๒๐
- การแผ่กรุณา มุทิตา อุเบกขา	๓๒๑
- นำสัตว์ทำบุญ ได้บาปด้วยเหตุ ๕ ประการ	๓๒๓
พรรษาที่ ๑๒ เมืองเวรัญชา	๓๒๘
ปฐมสังวาสสูตร	๓๒๘
เรื่องเวรัญชพราหมณ์	๓๓๐
เวรัญชพราหมณ์กล่าวต่อพระพุทธเจ้า	๓๓๑
ทรงอุปมาด้วยลูกไก่	๓๓๔
ณาน ๔ และวิชา ๓	๓๓๔
เวรัญชพราหมณ์แสดงตนเป็นอุบาสก	๓๓๗
เมืองเวรัญชาเกิดทุกข์ภัย	๓๓๗
พระพุทธประเพณี	๓๓๘
พระมหาโมคคัลลานะเปล่งสีหนาท	๓๓๘
เหตุให้พระศาสดาดำรงอยู่ไม่นานและนาน	๓๓๙
ปรารภเหตุให้ทรงบัญญัติสิกขาบท	๓๔๑
เสด็จนิเวศน์เวรัญชพราหมณ์	๓๔๒
ปหาราทสูตร	๓๔๔
เรื่องภิกษุ ๕๐๐ รูป	๓๔๔
วาโลทกชาดก (ชาดกเรื่องน้ำหาง)	๓๕๐
เรื่องของพระมหากัจจानะ	๓๕๑
บรรณานุกรม	